

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2011 | Vol. 3 | No. 1 | ISSN | 1803-8220

PEROTTINO, Michel (2011). Několik poznámek k výměně lídra Národní Fronty ve Francii. *Acta Politologica* 3, 1, s. 83-92. ISSN 1803-8220.

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává

Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze,

Katedra politologie Institutu politologických studií

Několik poznámek k výměně lídra Národní fronty ve Francii

Michel Perottino¹

Na sjezdu Národní fronty (*Front national* – FN) v lednu 2011 došlo k dlouho očekávané výměně předsedy strany Jean-Maria Le Pena; křeslo přenechal své dceři Marine. O dva měsíce později průzkumy veřejného mínění ukázaly, že se výměna zdařila. Dcera se dostala na první příčku případných uchazečů o funkci francouzského prezidenta. Volby budou sice až na jaře 2012, je nicméně nutné pozastavit se nad touto situací. Především nad tím, že po několika týdnech dokázal zdánlivý nováček upoutat pozornost médií, prezentovat novou tvář a myšlenky. Tento výsledek je dán jak stabilizací Národní fronty, tak politickým prostředím, zejména na pravici.

Je málo politiků, kteří vydrží na politické scéně tolik desetiletí, jako dnes již bývalý předseda Národní fronty, Jean-Marie Le Pen (narozen 1928). Je sice pravda, že valnou většinu svého politického života strávil spíše v ústraní, nicméně by se dalo říct, že je politicky činný od padesátých let minulého století. Poprvé byl zvolen poslancem ve volbách v lednu 1956 na kandidátce populistické strany UDCA Pierra Poujada. Dalším výrazným momentem jeho politické kariéry byla první přímá prezidentská volba v roce 1965, během které se stal volebním manažerem jediného krajně pravicového kandidáta, Jean-Louise Tixier-Vignancourta².

Delší dobu se pohyboval kontroverzní³ tribun Le Pen na krajní pravici, v různých spolicích, sdruženích či okrajových a osamocených straničkách. Do popředí se dostal převzetím vedení nově vzniklé Národní fronty (strana byla založena v roce 1972⁴) a o dva roky později kandidaturou v prezidentských volbách. Druhá polovina 70. let může být vnímaná z dnešního pohledu jako doba vzestupu FN (známá např. volebním mottem „Jeden milion nezaměstnaných, jeden milion přistěhovalců...“). Prezidentské volby v r. 1981 nicméně Le Pen totálně prohrál kvůli tomu, že mu FN nedokázala zajistit dostatečnou

¹ Doc. PhDr. Michel Perottino, FSV UK, CEFRES USR 3138 CNRS/MAEE.

² Známý advokát, který se vyznamenal především hájením stoupenců francouzského Alžírsko, ať už generála Salana (půčista v dubnu 1961) nebo členů teroristické skupiny OAS.

³ Známé jsou jeho provokace z posledních třiceti let, nicméně kontroverzní byl již od samého začátku své politické kariéry, např. nejasnostmi týkajícími se jeho zraněného oka (jak ke zranění či nemoci přišel, proč nosil na oku pásku atd.), svou účastí na mučení během alžírské války (sám se k tomu nejprve přihlásil, ale následně svou „angažovanost“ popřel); otázkou rovněž zůstává i způsob, jak se dostal k majetku v Saint Cloud.

⁴ Původně vznikla Národní fronta pod oficiálním názvem Národní fronta pro francouzskou jednotu jako organizace umožňující novou volební strategií různých radikálně pravicových hnutí, především Ordre Nouveau (Nový pořádek), na jejíž bázi vznikla.

podporu (minimálně pět set podpisů především místních zastupitelů nutných k podpoře jeho kandidátky). Zklamaně tehdy vyzval své voliče, aby hlasovali pro Johanku z Arku. Skutečný rozmach FN se spíše datuje do první poloviny 80. let, a to nejenom zásluhou Le Pena. Tehdy strana spíše sledovala volební úspěch Jean-Pierre Stirboise v místních volbách v Dreux v roce 1983; Stirbois sehrál poměrně důležitou roli v 80. letech zejména při upevnění vnitřní organizační struktury FN.

Zviditelnění Národní fronty během první poloviny 80. let, především však jejího vůdce Le Pena, má mj. za následek první prolomení volební hranice v evropských volbách roku 1984 (strana tehdy získala 10,95 % a díky proporčnímu volebnímu systému se její zástupci včetně Le Pena dostali do Evropského parlamentu). Další krok k celostátnímu rozměru strany umožnila změna volebního zákona v roce 1985⁵ a získání 35 poslanců ve sněmovních volbách v následujícím roce. Prosazením tohoto zákona výrazně napomohl nástupu FN rovněž prezident F. Mitterrand, byť sledoval jiný záměr (oslabení pravice). Po vítězství pravice a začátku prvního období soužití (tzv. *cohabitation*) se pravice rozhodla znovu změnit volební zákon do původní podoby, což znemožnilo FN další úspěch ve sněmovních volbách⁶. Nicméně se FN usadila nadobro jako důležitá a konstantní součást stranické scény, která brojí proti establishmentu, respektive slovy Le Pena proti „bandě čtyř“ (tj. čtyř nedůležitějších politických stran – socialistické strany, komunistické strany, Sdružení pro republiku a Unie pro francouzskou demokracii) proti korupci, imigraci, vysokým daním apod..

Rozhodně stojí za to si uvědomit jeden důležitý fenomén, se kterým se FN musela a musí vyrovnávat dodnes: celkový průměrný volební výsledek strany byl vždy o něco slabší než průměrný výsledek Le Pena. Le Pen se stal nejen předsedou a mluvčím Národní fronty, ale především volebním fenoménem, který přinášel nejen straně jako takové, ale především francouzské krajní pravici od dob druhé světové války nevídané možnosti.

Nejednotná strana

Navzdory snaze Národní fronty prezentovat se jako jednotný celek, klasifikují odborníci Le Penovu stranu raději jako „souhvězdí“ (*nébuleuse*): jeden název, jeden lídr, avšak vnitřní ideologická rozmanitost, tedy vše, co se skrývá pod názvem „krajní pravice“ (Winock 1998). Kořeny francouzské krajní pravice sahají až do dob francouzské revoluce, jsou poznamenány především myšlenkami kontrarevoluce založené především na úzkém vztahu k určitým kruhům konzervativního (tradicionalního) katolicismu; tato vazba existuje dodnes. Dalším prvkem je rozvíjení antisemitismu, navazující zejména na situaci provázející Dreyfusovu aféru a na založení Francouzské akce pod vedením Ch. Maurrased. Konec 19. století byl také ve znamení probouzení národního cítění a přijetí myšlenek E. Renana jako

⁵ Rozhodnutí prezidenta Mitterranda bylo původně slib kandidáta.

⁶ Pomineme-li jedinou poslankyni za FN zvolenou v r. 1988, Yann Piat, která posléze přešla do řad UDF, než se stala obětí atentátu, měla FN v letech 1989-1993 jedinou poslankyni, kterou byla Marie-France Stirbois, vdova po J.-P. Stirboisovi.

protikladu německého modelu Fichteho.

Další významnou etapou vývoje krajní pravice ve Francii byla i první světová válka. Vítězná Francie prezentovaná zvláště obrazem veteránských spolků, tzv. lig, které se dostaly do sporu s politickou elitou, byla vnímána jako zkorumpovaná. Vlna antiparlamentarismu kulminovala v únoru 1934, kdy se demonstrujícím ligám málem podařilo převzít v zemi moc. Jen váhání jejich vůdců tomu zabránilo. Z toho vzešla, mimochodem dnes již možná překonaná, odborná diskuse, zda existoval před druhou světovou válkou francouzský fašismus⁷, nebo zda to byl jen a pouze přenos italského modelu⁸? V kontextu formování moderní krajní pravice jsou možná ale nejdůležitější další dvě etapy: 1) vznik tzv. francouzského Státu (oficiálně již ne republiky) a začátek naplnění národní revoluce, 2) dekolonizace, respektive především alžírská válka. Důležitost experimentu vichistické vlády není zapotřebí zdůrazňovat, přesto připomeňme, že se tato kolaborující vláda zaslala obecně o vyřazení všeho nenárodního, tedy zejména komunistů a židů, pro které byl vydán již v říjnu 1940 tzv. židovský statut, a to bez zásahu nacistů. Zrozen z pohromy porážky na jaře 1940, sliboval Vichistický režim obnovu Francie v kontrarevolučním duchu; symbolem této obnovy se stal maršál Pétain, jehož osobnost je nadále součástí krajně pravicového pantheonu. Druhá krize je neméně důležitá, neboť dekolonizace, a zvláště pak alžírská válka, zvýraznila na francouzské scéně de facto rasistický model. Do značné míry stmelujícím prvkem (krom např. ostrakizace těchto výše zmíněných ideologických proudů) zůstává katolický fenomén, respektive náboženský model nacionalismu. Určitým specifickým rysem francouzské krajní pravice je, že se v ní vytvořily poměrně jednotné názorové proudy. Lze ovšem oprávněně říci, že těchto tzv. proudů je téměř tolik, kolik jednotlivců se k tomuto uskupení hlásí. Spolupráce těchto proudů a směrů se vzájemně kříží a stále se proměňuje, a krajně pravicová scéna je tudíž velmi těžko uchopitelná, a to nejen několik posledních desítek let, ale spíše dvě předchozí staletí. Navíc se jen velmi těžko hledají skutečné společné prvky těchto proudů s jedinou výjimkou, a tou jsou jejich nepřátelé z jiné části názorového spektra. Alžírská otázka (válka o nezávislost, tedy odtržení tří alžírských departmentů) měla za následek formování různorodého hnutí za udržení francouzského Alžírka stmelující tehdejší (a zčásti současné) francouzskou krajní pravice (ostatně sám Le Pen sloužil tam v tehdy armádě jako důstojník, viz poznámku 3).

Nepochopení těchto různorodých kořenů francouzské krajní pravice vede k nepochopení vnitřních pnutí, která dodnes přetrvávají právě v Národní frontě a se kterými se bude muset vypořádat i nová předsedkyně této strany. Pro ilustraci uveďme konkrétní příklad: V době první irácké krize po invazi vojsk Saddama Hussaina do Kuvajtu před první válkou v zálivu šel Jean-Marie Le Pen podpořit diktátora. Tehdy šel osvobodit francouzské rukojmí, přičemž ukázal, že s Hussainem se nadále dá jednat; dalším důležitým rozměrem jeho postupu bylo, že si tím získal rovněž image politika činného i na mezinárodním poli, což je poměrně důležité pro francouzského prezidentského kandidáta. Tento jeho „mezinárodní krok“ však vyvolal vlnu kritiky, a to nejen ve Francii, ale i v samotné Národní

⁷ Viz např. Michel Dobry (ed.) (2003). *Le mythe de l'allergie française au fascisme*. Paříž: Albin Michel.

⁸ Mimochodem, symbolem a logem Národní fronty se stal tříkolorový plamen po vzoru italské MSI.

frontě. Klíčovou štěpnou linií se stal vztah k židovskému státu, tedy skrytý Le Penův anti-semitismus – v tomto ohledu Le Pen byl a zůstává rozhodně na straně tradičního modelu krajní pravice tak, jak byla zakódována ve Francouzské akci: na prvním místě je boj proti židům, teprve na druhém je „populárnější“ boj proti muslimské (především „arabské“) „invazi“ do Francie, respektive xenofobní program a diskurs, který však přináší víc hlasů. Ostatně krajní pravice zůstala celá devadesátá léta velmi rozhádaná a úspěch Národní fronty v této době lze interpretovat jako příklad toho, jak se strana vyrovnala s ideologicky odlišnými proudy a jejich představiteli, které odmítaly nikoli směřování FN, ale především Le Pena a jím realizovaný „volební kompromis“ Národní fronty. Tento postup se zviditelnit ve volebním úspěchu strany rovněž díky tomu, že rozhodující většině voličů FN byly ideologické, historické či osobní spory stoupenců krajní pravice naprosto cizí. Byl pro ně důležitý jen Le Pen jako osobnost, jeho kritika stavu společnosti a jím formulované námitky vůči vládnoucí politické elitě⁹.

Le Pen, lepenizace a jeho vliv

Velkým lákadlem, respektive patrně největším trumfem Národní fronty byl a dosud je samotný Jean-Marie Le Pen, především ve své původní populistické podobě, ale koneckonců, jak naznačuje nejnovější vývoj, i v podobě své dcery. Jak jsme již uvedli, od 80. let byl rozhodující *image* Le Pena jako osobnosti, což se projevovalo různě: na jedné straně ve volebních výsledcích (Le Pen dosahoval lepších volebních výsledků než jeho strana), na druhé pak ve schopnosti prolomit mediální bariéry, které kolem strany stavěli její odpůrci. Skandály kolem Le Penových bonmotů či fyzických napadení volebních konkurentů patří jednoznačně do Le Penovy „truhly na nářadí“ (Bernard 2007). Jeho zjevné charisma spolu s jím prosazovanou personifikací politického soupeření a mediálních vystoupení přinesly Národní frontě výraznější zviditelnění a voličské hlasy pravděpodobně mnohem spíše než samotná ekonomická či společenská krize, které zmítají Francií od druhé poloviny 70 let a na něž Le Pen poukazoval. Le Pen má nesporně velký podíl i na tom, že může být částí francouzských voličů vnímán jako alternativa, byť nikoli vládní. Byl schopen vyvolat a utvrzovat představu, že je vhodným a schopným mediátorem nových, dosud neformulovaných otázek, které ostatní aktéři nepřijímali jako pro systém legitimní, avšak voliči je jako zásadní pociťovali. Navíc nabízel na tyto otázky rovněž odpovědi. Kromě komunistické strany se snad všechny francouzské politické proudy tváří v tvář volebním úspěchům Národní fronty podílely na přijetí názoru, že by mohlo být něco pravdy na tom, co Le Pen, a potažmo Národní fronta, hlásají. Typickým postupem oponentů pak je tvrzení, že Le Pen sice klade dobré otázky, ale přináší špatná řešení (takto se například vyjádřil mj. třeba socialista Fabius). Největší úspěch Le Pena a Národní fronty tedy jednoznačně spočívá v ovládnutí veřejného prostoru a v následné tzv. Lepenizaci (*lepenisation*) francouzské politické scény spíše než v jeho volebních výsledcích; ty mají (a dosud vždy měly) spíše

⁹ Interpretaci zvláštního postavení Le Pena v rámci strany a vztahu ke členské základně srovnej např. [Laffont 2001].

druhořadý význam – ovšem spojený s hmatatelným důsledkem, který je „příspěvek“ na financování strany. „Lepenizace“ jako již přijatý pojem odkazuje k postupnému přijetí tezí či přístupů prezentovaných či podsouvachých Le Penem (a jeho stoupenci) francouzským voličům, tedy faktické přejímání a následnou legitimizaci témat Národní fronty, která již nejsou podrobována tvrdé kritice, ale zdárně přešla do „normálního“ veřejného prostoru a diskursu. Tímto typickým tématem se stala problematika imigrace a v poslední době rovněž i problém islamizace Francie (na přenesení tohoto tématu do společenského diskursu se „zasloužila“ právě Marine Le Penová).

Současně s tím, co bylo řečeno, je však nezbytné si rovněž uvědomit, že koncem 60. let se objevila nová pravicově orientovaná generace, která navázala na tradiční formy pravicového myšlení v zemi (a tvořila tudíž protiklad a protiváhu krajně levicových studentských hnutí a demonstrací), avšak nebyla osobně spjatá ani s Vichistickým režimem, ani s dekolonizací. Tato nová generace Francouzů – mimochodem, část jejích příslušníků následně přešla do pravicových parlamentních stran (především do negaulistické UDF) a dnes její představitele najdeme zejména v UMP – tvoří základ (politických, sociálních i ekonomických) konzervativnějších proudů, které do určité míry mohou hrát úlohu spojku směrem k FN (například při prosazování dílčí spolupráce¹⁰, či legitimizace „lepenizace“ veřejného, respektive politického prostoru), jak se to stalo po regionálních volbách v roce 1998.

Staronová záležitost

Již dávno je překonaná představa o tom, že FN je stranou lidovou či dělnickou, tedy v zásadě představa, že došlo k přelévání voličů z jedné části politického spektra do druhé a že se v průběhu 80. let se z voličů komunistické strany stali voliči Národní fronty. Ostatně druhé tvrzení (že Národní fronta je jakýmsi výtvozem tehdejšího prezidenta republiky F. Mitterranda, který stranu de facto podporoval s úmyslem dosáhnout touto cestou volebního oslabení parlamentní pravice, především gaullistické strany) našlo své obrácené naplnění tím, že již od 80. let se pravice, především RPR a posléze její následovnice UMP, snažila získat (zpět) voliče Národní fronty. V takovémto úsilí byl značně úspěšný N. Sarkozy¹¹, ale jednoznačné snahy byly tehdy i u J. Chiraca, byť o tom možná neúplně svědčí prezidentské kampaně v letech 1995 a 2002¹². Doposud není zapomenut jeho výrok o „hluku a zápachu“ imigrantských rodin v panelácích na předměstích (projev z Orléans, 19. leden 1991). Tehdy to Le Pen komentoval odkazem na to, že Francouzi budou raději

¹⁰ K podobným prosazováním „spolehlivých“ konzervativních jedinců, viz v ČR případ Bátora.

¹¹ Mayer, Nonna (2007). Comment Nicolas Sarkozy a rétréci l'électorat Le Pen. *Revue française de science politique*, Vol. 57, č. 3-4, s. 429-445.

¹² V roce 1995 se musel Chirac snažit vymezit se proti liberálovi Balladurovi, bývalý člen Chiracovy vlády v letech 1986-1988 a hlavně člen stejné strany. Tehdy se rozhodl Chirac úspěšně pro „levicovější“ téma boje proti sociálnímu zlomu ve společnosti. V r. 2002 se nejdřív snažil získat voliče na klasičtější téma bezpečnosti (tedy pořádku), ovšem v druhém kole se musel jednoznačněji vymezit právě proti Le Penovi a nebylo pro Chiraca nutné přebrat voliče FN.

volit originál než kopii.

Výměna stráže aneb v čem se (ne)liší

Pozornějšímu pozorovateli jistě neuniklo, že Le Penova dcera Marine není nezkušeným nováčkem na politické scéně. Patří, celkem klasicky pro lídra radikální pravice, k dobrému obrazu opírat se o rodinu, ukazovat ji, snažit se vystupovat jako dobrý otec rodiny, byť toto mělo u Le Pena patrně některá úskalí – nemá syna a je rozvedený¹³. Tento „rodinný handicap“ však Le Pen dokázal odsunout do pozadí. Navíc měl vždy velmi dobré vztahy s ultrakonzervativními osobnostmi a proudy.

Otázka, kdo nastoupí do čela strany po odchodu Le Pena, se latentně objevovala již mnohem dříve, a to v různých souvislostech: například v diskusích o věku vůdce, o nezbytnosti najít méně kontroverzní novou tvář přijatelnou pro pravici apod. Vnitrostranický boj začal v FN přibližně v polovině 90. let, a to jako průvodní jev postupně se upevňujících pozic dalších výrazných osobností uvnitř strany, především Bruna Mégreta, který se prosadil jako logický číslo dvě po smrti Stirboise. Vnitrostranická krize koncem toho desetiletí měla za následek vznik nové odštěpené strany v čele s Mégretem, která chtěla přebrat postoje FN. Krizi tehdy zavinila především Le Penova neochota ustoupit z vedení strany v okamžiku, kdy se Národní fronta snažila vytvořit novou a otevřenější strategii nástupu k moci a obecně modernizovat vlastní *image*. Le Pen však vnitrostranickou krizi zvládl a o několik let později dokonce slavil další osobní úspěch, když se dostal do druhého kola prezidentských voleb. To samozřejmě upevnilo ještě více jeho pozici nepostradatelného vůdce strany. Přesto v této době značná část stranické elity odešla do konkurenčního Republikánského národního hnutí (*Mouvement national républicain* – MNR).

Krize z devadesátých let však měla i jiný důsledek: Nejstarší ze tří Le Penových dcer, Marie-Caroline, která byla tehdy vnímána jako logická pokračovatelka otcovy politiky, přestoupila i s manželem do MNR! Teprve v tomto okamžiku vystoupila do popředí „rodinného klanu“ nejmladší dcera Marine (prostřední Yann je sice rovněž činná ve straně, ale stojí spíše v pozadí). I když byla Marine Le Penová od poloviny prvního desetiletí 21. století představována jako možná budoucí předsedkyně strany, přesto se uvažovalo spíše o mužských nástupcích Le Pena – objevovala se jména jako Carl Lang či Bruno Gollnisch. Změna přišla postupně. Prvním náznakem se stalo rozhodnutí Le Pen, že se nebude ucházet o post stranického předsedy a že nebude kandidovat v příštích prezidentských volbách v r. 2012¹⁴. Na sjezdu strany v Tours se 15. a 16. ledna 2011 volil nový předseda. Delegáti se rozhodli jednoznačně pro Marine Le Penovou, která získala 67,65 % hlasů a tím porazila svého protikandidáta Bruno Gollnische. Oproti šedesátiletému Gollnischovi měla Marine ve svých rukou jednoznačné trumfy: podporovala ji většina stranického aparátu, měla podporu svého otce a zároveň byla i více medializovaná než její oponent¹⁵.

¹³ Ostatně i Marine Le Penová je rozvedená.

¹⁴ Le Figaro, 9/4/2010.

¹⁵ Což údajně mohlo hrát určitou roli v klíčové fázi vývoje, protože do určitého data vstupu se mohli noví

Portrét „nového vůdce“ strany

Marine Le Penová se narodila v r. 1968. Od svého mládí, ne-li od narození, žila ve znamení politiky, respektive politické dráhy svého otce; ostatně všechny tři Le Penovy dcery se velmi rychle politicky angažovaly po boku svého otce. Marine je členkou FN od r. 1986, v r. 1992 se stala advokátkou a o rok později poprvé kandidovala v místních volbách v pařížském 17. obvodu; poprvé však získala mandát až v regionálních volbách v Pas-de-Calais roku 1998¹⁶. Téhož roku se stala členkou právního oddělení FN, kterého vedla do roku 2003; roku 2000 byla zvolena do širšího vedení strany (*Bureau politique*). Tento nástup je spojen s krizí Národní fronty v letech 1998-1999: tehdy se Marine jednoznačně a razantně postavila proti Megretovi a jeho stoupencům, a to společně s Gollnischem v rámci proudu „Vše, jen ne Megret“. Téhož roku začala rovněž vést sdružení Le Penovy generace (*Génération Le Pen*¹⁷), které se snaží „očistovat“ („dediabolizovat“) Národní frontu tím, že organizuje debaty s lidmi, kteří nejsou navázáni na stranu (respektive snaží se působit jako doklad podpory Le Penových postojů v rámci občanské společnosti). Toto sdružení hrálo a hraje důležitou roli nejen tím, že legitimizovalo Marine jako politickou osobnost, ale zároveň jí umožnilo vytvořit si nové kontakty a sítě stoupenců.

Další kroky po otcově boku postupně zvýraznily politický potenciál Marine Le Penové. Její trochu neortodoxní přístupy v klíčových tématech (přístup k potratům, postoj k islámu) byly sice kritizovány uvnitř strany a zapříčinily její relativní propad na sjezdu v Nice v r. 2003, nicméně její otec ji vzápětí jmenoval první místopředsedkyní strany. V evropských volbách v roce 2004 vedla kandidátní listinu FN v jednom z pařížských obvodů a stala se europoslankyní, přičemž poměrně výrazně vstoupila do debaty o euroústavě (vystupovala proti jejímu přijetí). Shrneme-li její stranickou kariéru v rámci Národní fronty, nelze říci, že by byla bezproblémová: Její nástup do čela strany někteří členové vedení nezakrytě kritizovali. Tento postoj je nakonec připravil o významné posty, neboť byli z vedení vyloučeni (dočasné vyloučení například potkalo Marie-France Stirboisovou).

Výměna předsedy FN se tak jeví především jako reorganizace a rekompozice poměrně komplikovaného soukolí sdružení, skupin a jedinců, kteří kolem strany krouží, vstupují do ní či se od ní distancují, pokud nejsou vyloučeni. Nejviditelnějším důsledkem je, že se nové předsedkyni nepodařilo udržet *status quo* ve straně, naopak po jejím zvolení došlo k výraznému odlivu části stranické elity. Tento fakt však není sám o sobě pro stranu klíčový: zaprvé, jedná se o „tradiční“ jev na krajní pravici a zadruhé, Národní frontě Marine Le Penové jde zřejmě o něco jiného než jen o zachování dosavadní vnitrostranické

členové zúčastnit volby předsedy strany. Výhoda byla zjm. v tom, že u Gollnischových stoupenců se maximálně počítalo s tím, že by se vrátili bývalí členové. Le Pen mj. ostře kritizoval strategie vyloučených členů a jejich snahu prosadit Gollnische.

¹⁶ Druhořadé regionální a evropské volby jsou od 80. let příznivé pro Národní frontu. Tehdy byla kandidátní listina vedená C. Langem.

¹⁷ Puvodně název byl v jednotném (*Génération Le Pen*), sdružení založil tehdejší manžel Yann Le Penové, Samuel Maréchal, lídr mládežnické organizace FN. Jejich dcera, Marion, vstoupila do politiky za FN v r. 2009, *L'Express*, 14/12/2009.

mocenské rovnováhy¹⁸.

V čem je výměna důležitá

Z hlediska programu či postojů by se mohla zdát Marine Le Penová umírněnější než její otec. Posun je ovšem velmi omezený a především generační (např. uznala, že navzdory tvrzení jejího otce, nejsou plynové komory „detailem“ v dějinách druhé světové války). Toť ovšem vše, alespoň zdánlivě, protože Marie Le Penová jednoznačně čerpá především z vnitrostranického postavení otce a hlavně z jeho image, na kterou sama navazuje. Důležité je si uvědomit, že kandidátku na funkci předsedy strany nepodpořily všechny tradiční tiskoviny krajní pravice, které dosud podporovaly Le Pena (týdeníky Minute a Rivarol, deník Présent).

Důležitější je, že Marine Le Penová zřejmě sází na kooperaci Národní fronty s pravicí. V tom jde zdánlivě proti strategii svého otce, přesto se zdá podstatnější, že se do značné míry může opřít o výše zmíněnou lepenizaci politického prostoru. Její vstup do vrcholné politiky může být totiž vnímán (ona to koneckonců uznává a vyžaduje) jako normalizace Národní fronty, která bude moci konečně (tedy legitimně) prosazovat svůj dlouhodobý program, zvláště v kontextu neúspěchů Nicolase Sarkozyho při prosazování principu národní identity a upevnění pořádku v zemi. Obraz staronové Národní fronty je patrně nyní vlídnější a uhlazenější než tomu bylo v předchozích letech. Co se ideologie či programu strany týká, je současná „nabídka“ poněkud pozměněná a lze říci, že souboj Le Penová – Gollnisch se zpětně nejeví jako pouhý projev střetu dvou výrazných osobností ve straně. Le Penová se doposud výrazně odlišila od minulosti strany především tzv. „solidarismem“ (který byl zcela zřetelný u Stirboise), tedy výraznějším sociálním přístupem (respektive postojem méně ekonomicky liberálním a bojujícím proti „buržoazii“) a posunem od boje proti imigraci ke snaze zastavit „islamizaci“ Francie. Pro valnou většinu Francouzů (včetně členů FN) je takový posun nepatrný, ale pro krajní pravici znamená zcela krucifální změny, které jsou schopné vytvořit nové štěpené linie mezi pravicovými voliči – pro některé jsou přijatelné, pro jiné naopak zcela neakceptovatelné. Je to také další možnost sblížení s tou částí pravice, která se snaží zůstat konzervativní. Třeba Nicolas Sarkozy dal v době, kdy už byl prezidentem, několikrát zcela nezakrytě najevo tuto svou „katolitičnost“ (například v projevu v Lateránu, při kterém předvedl výraznou reinterpretaci pro Francii specifické „laicité“). Přesun důrazu Le Penové z tématu imigrace na islamizaci je rovněž velmi zdařilý v tom, jak se obnovuje diskurs a přitom zůstává hodnotově různorodý (každá „cílová skupina“ si to může vykládat po svém, přičemž zůstává evidentní latentní rasistický/xenofobní význam). I tady ale musí být jasná jedna základní věc: důležitost vysoké voličské podpory, která hraje významnou roli ve vnitrostranickém životě FN mnohem víc než u jiných francouzských politických stran. Generační výměna lídra poukazuje i na další

¹⁸ To, že hrají na krajní pravice stejné fenomény jako u ostatních politických seskupení je zjevné např. v tom, že se různorodé skupinky snaží dát se dohromady a sestavit „konfederaci“, která bude nejen pracovat proti Marine Le Penové, ale především se bude snažit získat dostatek hlasů, aby dosáhla na státní dotaci.

rovinu stranického života, než je „pouze“ soužití různých ideologických proudů a jedinců, život na okraji politické scény sice přináší určité efekty (připomínaná „lepenizace“ této scény), ale výhledově se musí strana dostat „výš“, tedy k moci. Podobně jako třeba u gaullistické strany na konci čtvrté Republiky, kdy se u části poslanců projevovala snaha přejít ze systémové opozice k vládě, sílila i v Národní frontě představa o tom, že strana nemá jen dobrý program, ale i schopné lidi, specialisty, kteří by se do vlády dostat měli. V podpoře této představy se Marine Le Penová výrazně od svého otce liší.

Způsob, jímž byla zvolena (resp. volby předsedy strany FN), tj. prostřednictvím přímého hlasování členů strany, byl zřejmě především sázkou na ni, tedy na to, že členové strany, kteří nejsou obeznámeni s ideologickými nuancemi krajně pravicové strany, odevzdají svůj hlas člověku, kterého vnímají jako úspěšného pokračovatele politiky vůdce-zakladatele. Co se samotné strany týká, je situace Národní fronty v současnosti značně problematická, neboť Marine Le Penová patrně nedokázala získat podporu svého otce. Na druhé straně to není poprvé, kdy se strana dostala do vnitřní krize. Důležitý bude v blízké budoucnosti především způsob, jakým se dokáže nová předsedkyně strany prosadit na politické scéně, a to jak proti ostatním pravicovým subjektům v zemi, tak ve spolupráci s nimi. Lze předpokládat, že se opět bude sázet na prezidentské volby a image lídra, zvláště pokud bude opětovně kandidovat Nicolas Sarkozy. Uvažovat však v nyní o těchto volbách je předčasné, hodně věcí se může změnit (nehledě na to, že průzkumy veřejného mínění jsou v takovém případě spíše součástí hry, než objektivní záležitosti, ukazují nanejvýš stav k aktuálnímu dni¹⁹), přičemž zatím není jasné ani to, kdo bude usilovat o kandidaturu. Sarkozy se ke své kandidatuře zatím oficiálně nevyjádřil, u socialistů je situace nepřehlédná, o programových záležitostech vůbec nebyla řeč. Sázka na jemnější variantu Le Penova diskursu přinesla Sarkozymu úspěch ve volbách v roce 2007 (Mayer, 2007), jeho příčinou bylo dlouhodobější postupné přebírání a legitimizování témat Národní fronty. Když se na to podíváme z opačného úhlu, výrazným symbolem Národní fronty a nástrojem volebního úspěchu (zejména jako klíč úspěšného trvání stranické organizace, byť byl také značně ideologicky problémový) byla samotná osoba Jean-Marie Le Pena. Ten se doposud nestáhl z politické scény, nadále zůstává v pozadí a je čímsi jako posledním trumfem Národní fronty i své dcery, která se snaží nabídnout cokoli, jen aby se dostala do vlády.

LITERATURA

- BERNARD, Mathias (2007). Le Pen, un provocateur en politique (1984-2002). *Vingtième siècle*, č. 93, s. 37-45.
- COLLOVALD, Annie (2004). *Le „populisme du FN“: Un dangereux contresens*. Broissieux: Ed. du Coquant.

¹⁹ Kritizovány byly ale i způsoby a metodiky některých agentur.

- LAFONT, Valérie (2001). Les jeunes militants du Front national: trois modèles d'engagement et de cheminement. *Revue française de science politique*, Vol. 51, č. 1-2, s. 175-198.
- MAYER, Nonna (2007). Comment Nicolas Sarkozy a rétréci l'électorat Le Pen. *Revue française de science politique*, Vol. 57, č. 3-4, s. 429-445.
- MAYER, Nonna (2002). Les hauts et les bas du vote Le Pen 2002. *Revue française de science politique*, Vol. 52, č. 5-6, s. 505-520.
- DOBRY, Michel (ed.) (2003). *Le mythe de l'allergie française au fascisme*. Paříž: Albin Michel.
- WINOCK, Michel (ed.) (1998). *Historie extrémní pravice ve Francii*. Praha: Academia.